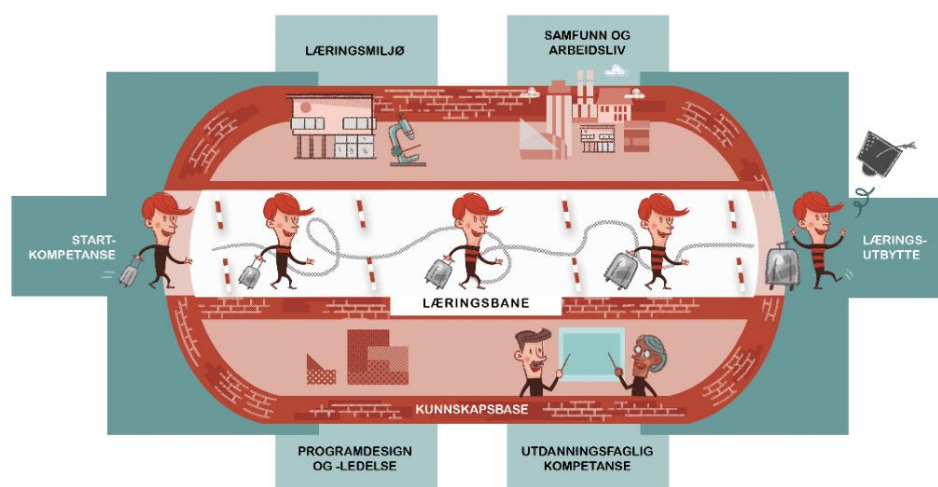

Evaluering av Lektorutdanning for trinn 8-13: Evalueringstema og evalueringsspørsmål

Komitéens forståelse av kvalitet og evalueringens oppdrag

Det er vanlig å skille mellom ulike kvalitetsformer. «Produktkvalitet» handler om den ferdigutdannede lektorens samlede kompetanse, i form av ulike typer av kunnskaper studenten har tilegnet seg, så vel som studentens praktiske ferdigheter. «Prosesskvalitet» handler om tiltakene og fremgangsmåten institusjonene har brukt for å utdanne lektorene som er i fokus. Til dette kan det legges til «innholdskvalitet», som gjelder det faglige innholdet - i vid forstand - i lektorutdanningen. NOKUT illustrerer disse kvalitetsformene relatert til ulike områder i høyere utdanning, og viser en student som starter utdanningen med en viss startkompetanse og går ut med et visst læringsutbytte. Relatert til lektorutdanningene, representerer dette læringsutbyttet produktkvaliteten ved lektorutdanningen, altså kvaliteten på de lektorene som uteksamineres ved utdanningene. Studentens «læringsbane» mellom disse to punktene illustrerer lektorutdanningens prosess- og innholdskvalitet, som består av kvaliteten på: utdanningens kunnskapsbase i de ulike fagmiljøene som inngår i lektorutdanningen; den utdanningsfaglige kompetansen til de som underviser i lektorutdanningen; programdesign og -ledelse av lektorutdanningene; lektorutdanningens relevans for skolen og samfunnet; og lektorutdanningenes læringsmiljø.

Evalueringen vil berøre alle disse kvalitetsområdene i lektorutdanningene, og komiteen vil vi legge an til en bred forståelse av kvalitetsbegrepet, som omfatter både produkt-, prosess- og innholdskvalitet.

Det er selvfølgelig en viktig sammenheng mellom de tre kvalitetsformene, men det er verken identitet eller en sikker årsakssammenheng mellom dem. For eksempel kan det i prinsippet tenkes at en læringsbane har høy prosesskvalitet eller innholdskvalitet, uten at produktet hadde en lignende kvalitet, kanskje fordi lektorstudentene av en eller annen grunn ikke hadde forutsetninger eller motivasjon for å utnytte og dra nytte av prosess- eller innholdskvaliteten. På samme måte kan det tenkes at produktkvaliteten er høy uten at prosesskvaliteten er det, kanskje fordi utdanningen rekrutterer dyktige, motiverte og engasjerte lektorstudenter, som ender opp med å bli førsteklases

lektorer i kraft av egen innsats, uten at utdannelsen i seg selv har en faktisk prosess- eller innholdskvalitet. Det er også viktig å påpeke at lektorutdanningenes prosesskvalitet også handler om å balansere kortsiktige og langsiktige mål. Utdanningens innholds- og prosesselementer må balansere hensynet til å produsere lektorer for fremtidens skole, med faren for å produsere lektorer for en abstrakt versjon av skolen, som ikke er forberedt på vilkårene og tilstanden i den nåværende skolen.

For å avgrense evalueringen har komiteen identifisert fem tema som er relevante for utvikling av kvalitet i lektorutdanningene. Dette utvalget er basert på et bredt evalueringsgrunnlag som inkluderer NOKUTs kartlegging, tidligere evalueringer og andre undersøkelser, policydokumenter, NOKUTs innspillsmøter og forskningslitteratur. Evalueringen skal undersøke disse fem temaene ved alle institusjonene, men i dette arbeidet vil komiteen være åpen for at forskjellige institusjoner av helt legitime grunner har ulik vekt på de ulike kvalitetsformene i kvaliteten de tilstreber. Dette vil gjøre komiteen i stand til å identifisere lokale strategier og prioriteringer, lokale modeller og lokalt arbeid med utdanningskvalitet. Basert på dette ønsker komiteen å diskutere ulike tilnærminger til lektorutdanning, peke på ulike styrker og utfordringer, og å legge til rette for deling av kunnskap og erfaringer på tvers av lektorutdanningene.

Arbeidet så langt

[NOKUTs kartlegging av lektorutdanningene](#) var basert på offentlig tilgjengelige data. Rapporten viste at lektorutdanningene stort sett rekrutterte studenter som har gode karakterer fra videregående skole, men at utdanningene hadde høyt tidlig frafall og lav gjennomføring. Den identifiserte også indikasjoner på utfordringer knyttet til administrativ tilrettelegging og til kobling av teori og praksis. Kartleggingen hadde ikke tilstrekkelig datagrunnlag for å trekke konklusjoner om hva disse utfordringene skyldtes, eller om de kunne bidra til å forklare frafallet. NOKUT besluttet derfor å følge opp kartleggingen med en evaluering av lektorutdanningene.

NOKUT legger stor vekt på at evalueringen skal være til nytte for de som arbeider med lektorutdanningene på universitetene og høyskolene og i praksisskolene. Prosjektet legger derfor til rette for medvirkning, dialog og erfaringsdeling underveis i prosessen. NOKUTs prosjektgruppe har gjennomført 19 innspillsmøter med en rekke interessenter, inkludert representanter fra lektorutdanningene, lektorstudenter, forskere, fagforeninger, skolen og skoleeier. Vi fikk innspill til hvilke tema evalueringen bør fokusere på, hvordan vi kan legge til rette for en god prosess, og sammensettingen av evalueringens sakkyndige komité. Et viktig budskap i møtene var at de som jobber med lektorutdanningene ønsket at evalueringen skulle belyse viktige utfordringer og peke på mulige tiltak.

På [evalueringens nettside](#) finner dere en liste over møtene, en oppsummering av innspillene og en oversikt over den sakkyndige komitéen vi oppnevnte basert på innspillene vi mottok.

NOKUTs prosjektgruppe og den sakkyndige komitéen hadde sitt første møte 18. august, da NOKUT la frem et forslag til evalueringstema og evalueringsspørsmål basert på kartleggingen og innspillsmøtene. NOKUT og komitéen har så samarbeidet om den videre utviklingen av forslaget.

23. september diskuterte NOKUT forslaget med evalueringens referansegruppe, som består av én representant fra hver institusjon som tilbyr lektorutdanning, i tillegg til representanter fra fagforeninger, studentforeninger og skoleeier. Liste over medlemmene i referansegruppa ligger på [evalueringens nettside](#). Basert på innspillene fra referansegruppa reviderte vi forslaget i samarbeid med den sakkyndige komitéen.

Høringsrunden

Lektorutdanningene er komplekse og involverer ulike aktører i UH-sektoren, i skolen, i kommuner og i fylkeskommuner. Gjennom innspillsmøtene og referansegruppa fikk vi mange gode innspill som bidro til grunnlaget for forslaget til evalueringstema og evalueringsspørsmål. Vi ønsket så å innhente synspunkter på forslaget fra berørte parter og sendte forslagsdokumentet ut på høring. Vi inviterte kommentarer på dette:

- Er evalueringstemaene tydelig beskrevet?
- Vi ønsker at evalueringen skal være til nytte for de som arbeider med lektorutdanningen. Er dette da de viktigste evalueringsspørsmålene?
- Kan evalueringsspørsmålene formuleres på en bedre måte?
- Er dette de viktigste underpunktene for evalueringsspørsmålene? Mangler det viktige underpunkter, eller kan vi velge bort noen av de vi har inkludert her?

Vi mottok 21 høringssvar. Vi har nå gått gjennom alle innspillene sammen med den sakkyndige komitéen og ferdigstilte evalueringsspørsmålene i vårt møte 16. desember.

Høringssvarene indikerer at vi har valgt viktige evalueringstema og evalueringsspørsmål, men vi fikk også en rekke innspill til nye underpunkter og til mer detaljerte underpunkter.

Disse innspillene har bidratt til å både klargjøre og nyansere hvordan vi tenker rundt evalueringstemaene, de har hjulpet oss med å justere underpunktene, og de har gitt oss en bedre forståelse av hvordan vi best kan kommunisere hva vi legger i de ulike begrepene vi bruker i evalueringen.

Som flere av høringssvarene påpekte var forslaget vårt allerede bredt, og det har ikke vært mulig å innarbeide alle forslagene. Men vi har endret noen evalueringsspørsmål og tilføyd flere underpunkter der det var mulig å imøtekomme innspillene innenfor evalueringens tids- og ressursrammer. Vi bruker også innspill til å operasjonalisere underpunkter gjennom planleggingen av datainnsamlingen.

For eksempel har vi ikke kapasitet til å inkludere internasjonalisering som et eget underpunkt, men institusjonene vil ha muligheter til å løfte frem internasjonalisering i selvevalueringene der de mener det er relevant. Vi har heller ikke kapasitet til å kartlegge lektorutdannernes kompetanse i denne evalueringen. Forslaget om å undersøke nye lektorers kompetanse på elevmedvirkning har ikke blitt inkludert som et eget underpunkt her, men det er tatt med inn i utviklingen av spørreundersøkelsen som er rettet mot de som har fullført lektorutdanning.

Vi har også lagt til noen nye underpunkter. For eksempel har vi inkludert et nytt underpunkt om praksisfeltets medansvar for lektorutdanningene (tema 1), for å imøtekomme flere innspill om at praksisfeltets rolle ikke var godt nok synliggjort i dokumentet. Vi har også lagt til et nytt underpunkt om samarbeid på tvers av institusjonene (tema 2).

Vi har endret underpunktet om ulike finansieringsmodeller på institusjonsnivå (tema 2) fordi vi mener det blir for krevende å undersøke alle disse ulike og komplekse systemene. Vi avgrenser derfor dette underpunktet til en undersøkelse av relevante aktørers opplevelse av økonomisk handlingsrom, som spilt inn gjennom høringssvarene.

Vi har oppdatert de innledende tekstene til evalueringstemaene. Den sakkyndige komitéen arbeider også med å utvide teksten dere finner helt øverst i dette dokumentet, om komitéens forståelse av kvalitetsbegrepet. Vi vil sende den utvidede teksten til evalueringsdeltakerne tidlig i 2021.

Tema 1: Nasjonal styring og institusjonell autonomi

Her skal komitéen vurdere rammene og handlingsrommet i nasjonale strategi- og styringsdokumenter (vi tenker her særlig på forskrift om rammeplan for lektorutdanning for trinn 8–13, nasjonale retningslinjer for lærerutdanning for trinn 8–13 og *Lærerutdanning 2025*), og hvilke muligheter og utfordringer dette medfører for arbeidet med utdanningskvalitet i de ulike lektorutdanningene.

For å gjøre dette skal komitéen blant annet undersøke hvordan utvalgte aktører forstår og bruker dokumentene, og hvordan de opplever dokumentenes nytte og handlingsrom. Med “utvalgte aktører” mener vi de spesifikke aktørene som blir valgt ut som informanter i evalueringen. Komitéen skal også se på nasjonal finansiering av lektorutdanning opp mot nasjonale ambisjoner og institusjonelle ressurser og prioriteringer.

Som en del av disse undersøkelsene vil komitéen se på rekruttering, innpassing og fullføring, og kartlegge årsaker til forsinkelser, omvalg og frafall i lektorutdanningene. Her vil det også være viktig å se funn i kontekst av funn fra undersøkelser knyttet til de andre evalueringstemaene.

Nasjonal styring og institusjonell autonomi	
Forslag til evalueringsspørsmål Hva skal den sakkyndige komiteen vurdere?	
1.1 Hvordan forstås og brukes sentrale nasjonale strategi- og styringsdokumenter av utvalgte aktører i lektorutdanningene? 1.2 Hvordan fremmer og hemmer nasjonale styrings- og strategidokumenter arbeidet med kvalitet i lektorutdanningene?	
Underpunkter Innenfor disse spørsmålene kan komitéen for eksempel undersøke:	
a. Kjennskap til og fortolkning av nasjonale styrings- og strategidokumenter (rammeplanen, retningslinjene, <i>Lærerutdanning 2025</i>, med mer) i lektorutdanningene ved de ulike UH-institusjonene b. Utvalgte aktørers opplevelse av rammene, handlingsrommet og den faglige friheten nasjonale styrings- og strategidokumenter gir kvalitetsarbeidet i lektorutdanningene c. Opptakskrav, rekruttering til lektorutdanning og muligheter for innpassing av tidligere utdanning d. Fullføring, forsinkelser, omvalg og frafall i lektorutdanningene e. Nasjonal finansiering av lektorutdanningen f. Praksisfeltets medansvar for lektorutdanning g. Forventninger om profesjonsrettet og forskningsbasert utdanning h. Nasjonale ambisjoner og institusjonelle ressurser og prioriteringer	

Tema 2: Ledelse, organisasjon og samarbeid i lektorutdanningene

NOKUTs kartlegging viste at lektorutdanningene er organisert på ulike måter ved de ulike UH-institusjonene, men det fantes ikke datagrunnlag for å undersøke de ulike løsningene nærmere. Her skal derfor komitéen beskrive lektorutdanningenes ledelses- og organisasjonsstrukturer og vurdere hvilke muligheter og utfordringer de medfører for arbeidet med kvalitet i lektorutdanningene. Som en del av disse undersøkelsene skal komitéen se på arenaer og former for samarbeid mellom relevante aktører i lektorutdanningene, samt rolleforståelse, ansvarfordeling og kommunikasjon. I tillegg skal komitéen frembringe kunnskap om relevante aktørers opplevelser av faglig og økonomisk handlingsrom, og av kvalitet i den administrative og faglige organisering av studiet.

Med ledelses- og organisasjonsstrukturer mener vi hvordan de enkelte lektorutdanningene er organisert og ledet. Her tenker vi blant annet på administrasjon, ledelse og økonomi, eierskap og ansvarfordeling, og strukturer for kommunikasjon, koordinering og samarbeid (mellom ulike fagmiljøer og institusjonsenheter, mellom lektorutdanningene ved ulike UH-institusjoner, mellom UH-institusjoner og praksisfeltet, med mer). Samarbeid mellom campus og praksisskoler inngår som en viktig del av dette evalueringstemaet.

Ledelse, organisasjon og samarbeid i lektorutdanningene	
Forslag til evalueringsspørsmål Hva skal den sakkyndige komiteen vurdere?	
2.1 Hvordan er lektorutdanningene organisert og ledet? 2.2 Hvilke muligheter og utfordringer medfører ulike ledelses- og organisasjonsstrukturer for arbeidet med kvalitet og samarbeid i lektorutdanningene?	
Underpunkter Innenfor disse spørsmålene kan komitéen for eksempel undersøke:	
a. Ledelses- og organisasjonsstrukturer (inkl. f.eks. styrker og utfordringer knyttet til forskjellige organisasjonsstrukturer og bevissthet rundt praksisskolens plass i organisasjonsstrukturen) b. Utvalgte aktørers opplevelse av faglig og økonomisk handlingsrom for arbeid med lektorutdanningene, sett i kontekst av institusjonenes ledelse og organisering c. Arenaer og former for samarbeid mellom utvalgte aktører i lektorutdanningene (ved UH-institusjonene og i praksisfeltet) d. Rolleforståelse, ansvarsfordeling og kommunikasjon mellom utvalgte aktører i lektorutdanningene (ved UH-institusjonene og i praksisfeltet) e. Samarbeid om lektorutdanning på tvers av UH-institusjonene og hvordan dette oppleves av utvalgte aktører f. Utvalgte aktørers opplevelser av kvalitet i den administrative og faglige organisering av studiet	

Tema 3: Helhet og sammenheng i lektorutdanningene

Lektorutdanningene er komplekse, tverrfaglige studieprogrammer som inkluderer pedagogikk, fagdidaktikk, disiplin-fag og praksisopplæring. NOKUTs kartlegging viste at studenter ønsket mer kobling mellom de ulike delene av studieprogrammet, mens «faglig integrasjon» ble diskutert som en viktig utfordring i de fleste innspillsmøtene.

Komiteén skal derfor undersøke hva utvalgte aktører gjør for å utvikle helhet og sammenheng i lektorutdanningene. Slike tiltak og aktiviteter kan for eksempel være utvikling av programdesign eller kvalitet i undervisning og praksisopplæring, bruk av mentorordninger, med mer. Sammenhengen mellom campus og praksisskoler inngår som en vesentlig del av dette evalueringstemaet.

Komiteén skal også identifisere muligheter og utfordringer knyttet til dette arbeidet og faktorer som fremmer og hemmer helhet og sammenheng i lektorutdanningene. Videre kan komiteén, så langt det lar seg gjøre, vurdere hvordan arbeidet med helhet og sammenheng bidrar til kvalitetsutvikling.

For å svare på disse evalueringsspørsmålene skal komiteén først kartlegge hvordan utvalgte aktører i lektorutdanningene forstår begrepet «helhet og sammenheng», og hvordan de oppfatter betydningen av «integrasjon», «progresjon», «profesjonsretting» og «forskningsbasert utdanning» for helhet og sammenheng i lektorutdanningene. En slik kartlegging vil gi komiteén større innsikt i valgene ulike aktørene i lektorutdanningene tar i arbeidet med helhet og sammenheng, og i de ulike måtene aktørene jobber med helhet og sammenheng. Dette vil gjøre komiteén bedre i stand til å forstå institusjonenes og programmenes egenart, og til å analysere ulike lokale systemer, prosesser og resultater.

Helhet og sammenheng
Forslag til evalueringsspørsmål Hva skal den sakkyndige komiteen vurdere?
3.1 Hva gjør lektorutdanningene for å utvikle helhet og sammenheng i studieprogrammene? 3.2 Hva fremmer og hemmer lektorutdanningenes arbeid for å utvikle helhet og sammenheng i studieprogrammene?
Underpunkter Innenfor disse spørsmålene kan komiteén for eksempel undersøke:
a. Tiltak og aktiviteter for å utvikle helhet og sammenheng i lektorutdanningene b. Begrepsforståelser av «helhet og sammenheng» i lektorutdanningene c. Oppfattet betydning av «integrasjon», «progresjon», «profesjonsretting» og «forskningsbasert utdanning» for helhet og sammenheng i lektorutdanningene d. Helhet og sammenheng i og mellom disiplin-fag, fagdidaktikk, pedagogikk og praksisopplæring e. Fortolkning og operasjonalisering av kravet om en «profesjonsrelevant» masteroppgave f. Utvalgte aktørers opplevelse av helhet og sammenheng i lektorutdanningene

Tema 4: Lektorstudentenes identitet og tilhørighet

Lektorstudenter studerer pedagogikk, fagdidaktikk og to ulike disiplin-fag på campus, og har praksisopplæring i skolen. Gjennom studieløpet møter de derfor ulike faglige, sosiale og profesjonelle fellesskap. Dette kan medføre både muligheter og utfordringer, blant annet knyttet til læringsmiljø og til opplevelser av å ha flerdimensjonale eller fragmenterte identiteter.

Komitéen skal derfor vurdere hvordan lektorutdanningene legger til rette for at lektorstudentene skal oppleve tilhørighet til lektorutdanningen og utvikle profesjonelle identiteter bestående av ulike grader av disiplin-fag, pedagogikk, fagdidaktikk og profesjonsutøvelse. Slik tilrettelegging kan for eksempel skje gjennom undervisning, gjennom tilbud om andre faglige eller sosiale aktiviteter, gjennom tilbud om møteplasser, med mer. Komitéen skal også vurdere hva som fremmer og hemmer dette arbeidet.

Som en del av dette vurderingsarbeidet skal komitéen frembringe kunnskap om lektorstudentenes opplevelser av identitet og tilhørighet, deres opplevelser av sosiale og faglige fellesskap, og deres opplevelser av motivasjon, innsats og trivsel. Her vil det være viktig å se funn fra disse undersøkelsene i kontekst av funn knyttet til de andre evalueringstemaene.

Lektorstudentenes profesjonelle identiteter og tilhørighet
Forslag til evalueringsspørsmål Hva skal den sakkyndige komiteen vurdere?
4.1 Hvordan legger lektorutdanningene til rette for at lektorstudentene skal oppleve tilhørighet til lektorutdanningen og utvikle profesjonelle identiteter? 4.2 Hva fremmer eller hemmer arbeidet med å legge til rette for at lektorstudentene skal oppleve tilhørighet til lektorutdanningen og utvikle profesjonelle identiteter?
Underpunkter Innenfor disse spørsmålene kan komitéen for eksempel undersøke:
a. UH-institusjoners, praksisskolers og studentenes egne tiltak og aktiviteter som legger til rette for at lektorstudenter skal oppleve tilhørighet til lektorutdanningen og utvikle profesjonelle identiteter b. Lektorstudentenes opplevelse av identitet og tilhørighet c. Lektorstudenters opplevelse av sosiale fellesskap og faglige fellesskap, og sammenheng mellom disse d. Lektorstudentenes opplevelse av motivasjon, innsats og trivsel

Tema 5: Nye lektors kompetanse og videre utvikling

Dette temaet belyser det den sakkyndige komiteen innledningsvis omtaler som lektorutdanningenes «produktkvalitet», altså nyutdannede lektors forutsetninger for å bidra i dagens og i fremtidens skole. Her skal komiteen frembringe kunnskap om hvordan nyutdannede lektors kompetanse oppfattes av undervisere i lektorutdanningene, av de nye lektorene selv, og av veiledere, lærere og ledelse i skolen. «Skolen» inkluderer her ungdomsskole og videregående opplæring (studieforberedende og yrkesfag). Komiteen skal også undersøke hvordan nyutdannede lektorer opplever at de får brukt og utviklet sin kompetanse, og hva som fremmer og hemmer utvikling.

Her kan komiteen vurdere disse funnene opp mot detaljnivået og omfanget av læringsutbyttebeskrivelsene i rammeplanen, og i kontekst av funn knyttet til evalueringstema 1 (Nasjonal styring og institusjonell autonomi).

Nye lektors kompetanse og videre utvikling	
Forslag til evalueringsspørsmål Hva skal den sakkyndige komiteen vurdere?	
5.1 Hvordan oppfatter nye lektorer sin egen kompetanse, og hvordan oppfattes den av utvalgte aktører i lektorutdanningene og i skolen? 5.2 I hvilken grad og hvordan opplever nye lektorer at de får ta i bruk og videreutvikle sin kompetanse i skolen?	
Underpunkter Innenfor disse spørsmålene kan komiteen for eksempel undersøke:	
a. Skolens behov for lærerkompetanse b. Samsvar mellom utdanning og skolens behov for lærerkompetanse c. Nye lektors oppfatning av egen kompetanse d. Lektorutdanningene ved UH-institusjonenes oppfatning av skolens behov for lærerkompetanse og av sine kandidaters kompetanse e. Skolens oppfatning av og tilfredshet med nye lektors kompetanse f. Masteroppgavens bidrag til nye lektors kompetanse g. Oppfølging av nye lektorer i skolen og deres muligheter for videreutvikling h. Nyutdannede lektorer som ikke arbeider i skolen	

Arbeidet videre

Den neste fasen av prosjektet er datainnsamling og dataanalyse, som vil pågå i perioden januar – oktober 2021. Dette inkluderer:

- spørreundersøkelser rettet mot nåværende og tidligere (frafalte og fullførte) lektorstudenter, mot rektorer og avdelingsledere i videregående opplæring og i skolen, og mot de som underviser lektorstudenter ved UH-institusjonene.
- selvevalueringer skrevet av utvalgte aktører i lektorutdanningene, med tilhørende skriftlig dokumentasjon
- relevante offentlig tilgjengelige data og informasjon (for eksempel registerdata fra Database for statistikk om høgre utdanning (DBH))
- fokusgrupper med representanter fra praksisskoler
- digitale institusjonsbesøk

Komitéen begynner arbeidet med sluttrapporten i november 2021 og rapporten skal lanseres i april 2022.